

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput sextum. Quomodo Diabolus tamquam Dei simia, suos quoque
habeat Martyres.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

nistra. Sejuncta sunt longe divina ab humanis cõ-
silia. Quæ hominibus uno modo deliberata sunt,
Deus alio exsequi solet: ac justitiæ suæ malleo homi-
nũ corda quovis ferro & adamãte duriora prius
ferire non cessat, quam emollita fuerint, & divine
se subiecerint voluntati. Vidimus hætenus Hære-
ses in Francia ortum & progressum; non multo
post ejusdem decrementum, ac tandem quibus ad
futurum sæculum vivere contigerit, præcipitem
visuri ruinam: Interea vero miserorũ illorum atq;
obscætorum hominum supplicia lectori repræ-
sentemus, eorumq; inter ferrum ac medios ignes,
quibus tamquam Sathanæ martyres ustulandi ob-
jecti sunt, pertinaciam expendamus.

QVOMODO DIABOLVS TAMQVAM DEI
Simia, suos quoque habeat martyres.

CAPUT SEXTUM.

ARGVMENTVM.

- I. Quanto inculpatus in speciem vivunt heretici,
tanto magis nocent.
- II. Heresis ex pseudomartyrum suorum pervicacia
magna cepit incrementa.
- III. Hereticorum supplicia Catholica Ecclesie ma-
gis nocuerunt, quam profuerunt.
- IV. Potest hereticus pro Iesu Christo mortem obire,
nec tamen propterea Martyris nomen meretur.
- V. De vera & ficta constantia.
- VI. Etiam diabolus suos habet martyres.

PAntheram ajunt rerum Naturalium scripto-
res tam suavem spirare odorem, ac pellẽ ha-
bere tam pulcra versicolorum macularũ varietate
distinctam, ut reliquas feras ad sese alliciat, & ille-
ctas devoret: utpote omniũ maxime ferum & sæ-
vum animal, quod & nominis ipsa testatur ratio,
à τὸν & θῆρ, id est, omnimoda feritate derivati.
Ejusdem naturæ & ingenii est diabolus, dũ nimirũ
hæreticorum feritatem & sordes suaveolenti qua-
dam & grata virtutum specie tegit, eaq; simpliciu
animos ad se allicit, quos deinde illa infernalis pã-
thera ferino suo rictu deglutit ac devorat. Hinc est
quod plerunque hæreticos videmus initio miram
quandam vitæ ac morum integritatem præ se fer-
re, ut non sanctificati tantum, verum etiã deificati
quodammodo videantur; sicut ex Adamitarum &
Anabaptistarum exẽplis hodie quoq; patet. Acqui-
santò ab hoc hominum genere majus est periculũ,

quod sub persona hac simulata inveteratam suam
malitiam celant, & sub vultu nive ac marmore cã-
didiore animum ebena nigriorem ac duriorẽ ge-
runt. Hinc magnus ille Origenes recte dixit, ab Hæ-
reticis bonæ vitæ majus esse periculum, ut qui fa-
cilius doctrinam suam alius obrudant quam ii qui
moribus sunt dissolutis. Qui enim male vivit, ut i-
dẽ inquit, nõ facile aliis erroneam suam doctrinã
persuadebit: at qui bonis est moribus, facile eorũ
qui aurem ipsi præbent, simplicitati imponet, bon-
næ atque integræ vitæ velo perniciosam suam &
hæreticam doctrinam celans. Eoque idem monet
Origenes, ut hæreticos probam in speciem vitam
agentes in primis fugiamus, ut quorum mores non
tam à Deo quam à diabolo dirigantur: & quorum
bona opera velut esca sunt, quã diabolus hamo er-
roris inducit. Idem ante Origenẽ S. dixit Ignatius,
monens, Ut eos qui novam adferunt doctrinã, et-
iamsi homines sint fide digni, etiamsi frequenter
jejunent, etiamsi castitatem sollicitè custodiãt, et-
iamsi miracula faciant, adeoque Prophetico spiri-
tu sint præditi, tanquam lupos ovilis pellibus te-
ctos, fugiamus, atque etiamsi bona sua pauperibus
erogent, etiamsi miracula faciant, montes trans-
ferant, & per medios ignes, ad conciliandam opi-
nionibus suis fidem, transeant, horrori nihilomi-
nus atque abominationi habeamus.

Hac vitæ ac morũ, Christianis digna, si exteriora
spectes, simplicitate ac modestia, primo Luthe-
rani, ac deinde Calvinistæ multos in Gallia dece-
perunt: qui quũ credere nõ possent, falsam doctri-
nam vitæ tam sanctæ atq; innocentis comitẽ esse
posse, nec sub tam exquisito Anchisæ ducis vestitu
tam sædã eluviẽ latere, majorũ deserta religione,
ad homines ejusmodi nihil nisi meram sanctitatẽ
spirantes, defecerunt. Nihil illis frequentius in ore
erat quam Iesu Christi nomen: nullũ aliud jus-
jurandum quam unum illud *Certe* vel *Ita*, inter eos
audiebatur. Sidem omnis luxus, superbix, & cetero-
rum in Mundo, ac præsertim apud Catholicos,
ut illi jaebant, frequentiu vitiorũ hostes se pro-
ferebantur. In festis solennioribus & epulis loco ti-
biarũ & chorearum, sublatis mensis, ex Bibliis ali-
quid legebatur, aut spiritualis quædã cãtio, in pri-
mis Psalmus aliquis, postquã is liber in rhy-
mos redactus fuit, cantillabatur. Femina in primis sin-
gularẽ in vestitu & habitu modestiam præ se fere-
bant, sic ut in publico Evæ quædã dolentes, aut Ma-
riæ Magdalenæ pœnitentes viderentur, ut Tertul-
de sui ævi mulierib⁹ loquitur. Viri toti mortificati,

Gg

Spiri-

Spiritus S. cæstro sive enthusiasmo quodâ percussî videbantur. Quid multis; Ioannis illius Baptistæ, in deserto pœnitentiam prædicantis personâ præ se ferébât. Quibus super ceteris vigilandi cura demandata erat, si quando eis, occurrerent, nuru aut oculi nictu quid vellent indicabant. Quin ex solis gestibus suos agnoscebant, ut olim gladiator ille, qui ex sola elegantia retrocedendi eos qui è schola sua prodissēt, à ceteris facile distinguebat. In hac externa modestia iidem nihil quam humilitatē & obedientiâ ostentabant, non crudelitatem, sed patientiam, non occidendo, sed moriendo doctrinam suâ se confirmare velle professi: sic ut veteres illi Christianorum mores, & primitivæ Ecclesiæ innocentia in eis revixisse, adeoque cum Reformatione illa aureum sæculum rediturum videretur.

III. Rogi interea passim accensi viscebantur. Sed quemadmodum ex una parte iustitiæ ac legû severitas in officio populum continebat; sic eorum qui ad supplicia ducebantur, & qui vitam citius quam opiniones suas eripi sibi pariebantur, incredibilis pertinacia multos in stuporē dabat. Quis enim nō miretur, simplices mulierculas ultro tormēta subire, ut fidei suæ dent experimentū, & ad mortē ductas, Iesū Christū Salvatorē in clamare, ac Psalmos cantillare? Virgines ad acerbissimos suppliciorū cruciatus alacrius quā ad lectū nuptialē properare; Viros terribili conspecto suppliciorū apparatu, gaudio exultare, & semiustulatos ex ardente rogo ipsi suppliciorum auctoribus illudere, candentiū forcipum lanarius in domito animi robore atque alacri vultu sustinere, omnes deniq; acerbissimorū dolorum fluctus inter carnificum manus, tam quā rupem immotam excipere atque elidere, atque ita velut ii qui Sardoam herbam comederunt, ridentes mori? Tristitia sane illa incredibilis constantiæ spectacula non simpliciorum modo, verum etiam gravium virorum animis non exiguum scrupulū iniecerunt: quum credere non possent, malam eā causam esse pro qua illi tam alacriter mortē subibant. Alii miseris condolentes, indignatione cōtra persecutores exardecebant: & si quando nigricantes illos palos, catenis innexos, suppliciorum testes, aspicerent, à lachrymis temperare sibi non poterant, ipso corde eū oculis cōplorante. Inde multos desiderium cepit eorū libros legendi, & Fidei fundamenta cognoscēdi, à qua ne exquisitissimis quidem cruciatibus avelli eos posse videbant: quūque ea in re nullo alio quā proprii sensus & iudicii ductu uterentur, facile nonnulli in errorē abrepti sunt

cas opiniones quæ primæ occurrissent, mordicus amplexi, ita animo impressas ut nullo tormentorū aut suppliciorum metu obliterari possent. Quid multis? quanto plures igni addicebantur, tanto plures ex eorundem cineribus renasci videbantur.

Bonum virum, Dei amatē & Catholicæ religionis observantissimū sæpe narrantem audivi, quum puer adhuc nescio quē hominē de schola, Vindocinū nomine, Aginni ad fluminis ripā cremari vidisset, se & multos alios tam tristi atque inusitato antehac spectaculo magnopere fuisse attonitos ac confusos: ut qui persuadere sibi nō possent, quin is qui moriens solū Iesum Christū in ore habebat, solū Iesum Christū invocabat, injuste ad mortē esse damnatus. Memini quū Annas Burgus Parisiensis Senator Lutetiæ ignis supplicio esset extinctus, totā civitatē ejus cōstantia obstupuisse. Nos quidē à supplicio reversi, in Collegiis nostris tanti hominis morti illachrymati fumus, ejusq; jã mortui causam disceptavimus, nō sine execrationibus in Iudices illos injustos (sic enim nobis persuaseramus) à quibus ille iuste erat condēnatus. Hujus sane quā ex ipso rogo habuit, una oratio, plus Catholicæ Ecclesiæ detrimētū attulit quā centū Ministri afferre potuissent. Equidē sic existimo, quā primū oborta sit hæresis, expedire forte Auctorē publice supplicio affici & medio tolli, ut alii unius aut paucorū exēplo sapientiores facti, ab ejusmodi contagione sibi caveant. Sicut enim viperarū morsus non nisi earundē cineribus sanari potest; sic quæ Hæresiarum, genimina viperarū, dant vulnera, nulla re melius quā eorundē cineribus curantur. Quāvis enim Ioannis Hussi publice cōbusti supplicii discipulorū animos multo magis accenderit atq; efferarit, quorū tanta fuit erga magistrū reverentia, ut etiā terram ubi crematus ille fuerat, secū asportarint, quum cineribus in profluentē abjectis potiri non possent. fatendum tamen est, Bohemiæ regis ignavia hæresi illi præcipuā crescendi ac multa in regno crudeliter ac nefarie patrandi occasio dedit. Alia ratione optimus noster rex Philippus Augustus quondā usus est, qui Cottereatorū in Gallis & Flandria Anno M. CXXVII. ut Annales nostri testantur, natam hæresin, simul & semel radicitus extirpavit. Idē Albigenes tam legibus quā armis persequens, omnes fere ad internecionē deleavit. Quando malum aliquod invaluit atq; inveteravit, publica illa & tristitia iustitiæ exēpla periculosa admodū ejus tollendi sunt remedia, ut quibus incendia sæpius excitentur quā restinguantur.

Varia

Varia illa in diversis locis Christianæ Reipublicæ ædita spectacula materiam suppeditarunt duobus illis spissis voluminibus, Gallica lingua sub *Martyrologis* nomine Genevæ apud Crispinū impressis; itemq; aliis quibusdā, uni Latina à Foxo, alteri à Pantaleone Germanica, itemq; alteri ab Adriano quodā Anglica lingua conscriptis: qui libri omnes mille falsitatibus & imposturis referti sunt. Hac materia Historia istorū hominū Ecclesiastica tumet, in qua nihil frequentius occurrit quā mors si-ve supplicium unius ex obsecratis illis, qui miserabili desperatione in falsā salutis spē abrepti, vitę suę nimis quā prodigi fuerūt, sic lamētabiliter descripta, ut fieri vix possit quin legentiū animi cōmiseratione quadā moveantur. Apud Fevardenciū in Dial de Par. Minister quidā sic loquitur: Equidem negare non possum, me in libris istis legentē quā constanter illi pro Evangelii veritate & divini nominis honore mortē oppetierint, nō posse nō eorū virtutē admirari, & ad religionē sequendā provocari. In his libris cōfusus cernas omnium feræ sectarū homines, Wiclephistas, Hussitas, Lutheranos, Zuinglianos, Calvinistas, Bucenarios, & quos non? qui tamen publicis scriptis se invicē infamant, & mille injuriis ac conviciis proscindunt, dū alii alios, hæreticos, Antichristi præcursores appellāt, ut superius notavi, si tamen omnes si in sua hæresi mortui fuerint, martyriū Iesu Christi albo sine ulla differentia adscribuntur. Atqui aliā fuisse martyriū in primitiva Ecclesia mentē, Eusebius testatur, dicens, si quando Marcionista aut aliquis alius hæreticus cū eis ad supplicium duceretur, rogatus ab eis lictores, ne sanguinem suum cum illorū sanguine confundi, aut nomina cum illorum nominibus in idem album referri paterētur. Lutherani certe indigne admodum ferre hodieq; videmus, suos eidē Categorię seu Prædicamento cum ceteris sectis esse adscriptos. Et We stphalus contra Lascū scribens, Gallię nostrę martyres, abominabiles diaboli Martyres appellare nō dubitat. Apud Calvinistas vero nihil interest unde martyres isti, si-ve ab Oriente si-ve ab Occidēte veniant. Omnes promiscue Dei vocantur filii, & veri martyres, modo Ecclesię Catholicę repudiū miserint. Parum refert quid quisq; credat, modo Romanū detestetur Pontificē. Eiusmodi hominū de persecutione gloriatiū infelicitatē S. Aug. deplorat, ut qui nō propter veritatem patiantur, sed à diabolo mendacii patre possideantur; & qui quā vivant ut mali, ac moriātur ut scelerati, ut martyres tamē honorentur. Cy-

prianus vero inquit, Etiam si propter Iesu Christi nomē eiusmodi homines occisi fuerint, crimē tamen eorū ac rebellionem purgari non posse. Neq; enim qui in Ecclesia non sit, martyre appellādum. Et idem Augustinus eum qui extra Catholicā est Ecclesiam, etiam si baptisatus sit, & propter Iesu Christi nomen occidi se patiatur, negat salvari posse. Quid vero Calvinistę nostrī? Ex Wiclepho S. Stephanum protomartyrem faciunt: quem tamē Lutherus cōplures & diabolicas blasphemias docuisse testatur. Et Melanchthon V Wiclephi libros se legisse inquit, sed in uno de Cœna Domini articulo multos crassissimos errores deprehendisse, ex quibus quo spiritu afflatus fuerit, facile appareat. Addit: Eundem quid fides sit nescisse; & S. Scripturę dicta inepte confundere atque allegare.

Verum quidem est, hæreticos, etiā omnium deterrimos, pro veritatis defensione cruciatus ac mortē ipsam sustinere posse: ut si Anabaptista quis à Turcis captus, & ut Iesum Christum natum & crucifixum abneget sollicitatus, etiam acerbissima tormenta & cruciatus subire maluerit, pœnā quidem, non tamen martyrium passus dicetur. Quia enim cum veritate illa quam confitetur, & pro qua sanguinem suum effundit, falsitates quædā & errores cōmisti sunt; pœna illa martyrium dici non potest, nec ad salutem quidquā prodest: siquidem ut nulla communicatio est lumini cum tenebris, sic veritas cum mendacio nihil commune habet. Nā & ipsum bonum ex mali admistione contagionē trahit: & foedus odor suavē corrumpit: & mendacium quod veri admistum habet, destruit ac perdit. Quod si martyrium quod exfortes Ecclesię ob articuli alijus veritatem subeunt, non modo nullā utilitatē habet, sed etiā velut prælibatio quædā est futurorum in æternum sustinendorum cruciatuum: quid de iis dicemus, qui ut propria cerebri sui cōmenta defendāt, mortē patiuntur? Nec sane mirum adeo videri debet, quod pro iis non minus alacriter quā alii pro veritate mortē oppetunt, quum sua quisq; commenta, ut Epictetus ait, non minus quā liberos ex se natos amet, & sua cuique nō cupido tantum, sed & opinio, Deus fiat. Quin etiam ingenii nostri fetus tanto ardentius quam liberos amamus, quanto anima corpore est præstantior. Idemq; docet Epictetus, facta mortalium quæ vulgo mirari solemus, ex alta firmaque persuasionē mentis, quā prolepsin Stoici vocant, proficisci: nec aliquid posse fingi tam arduum, tam durum aut dirum, quod non intrepide & constanter det effectui, si-ve vir,

sive femina, sive puer, cui fuerit mens firmiter persuasa, sic esse opus facto.

V. Natura satis viriū habet ad tormenta omnia referenda. Id quod puerorū apud Lacedæmonios docent exempla, cruentos flagellorum ictus vultu residentem aspernantium. Natura, vel potius firmo animi proposito inductus Scævola manū ustulanti dedit, & oculo quidē indignabundo, nullā tamē doloris significationē dante adipem in flammā destillantē aspexit, ut hoc facto æternum sibi nomen conciliaret. Feminam quandam Italicam legimus, cōjurationis accusatam, in mediis equulei cruciatibus sibi ipsi linguam demorsam in tyranni facie expulisse, ne doloribus victa conscios proderet. Quid Horatius Cocles, pro patria fecit? Annon M. Curtius ultero in terribilem illam voraginē se præcipitavit? Lucretia illa quam ob causam sibi ipsa gladio pectus transiit, quam ut castitatem suam æternæ famæ cōmendaret? Hinc Tertul. Quosdā, ait, solius mundanæ gloriæ studio, ignē sustinuisse, & in vestibus ardentibus spacium aliquod viæ emētos esse: alios flagellantibus corpus ac mēbra immota præbuisse; & in arena venatoribus ultero objecisse. At ambitiosa hæc est & affectata cōstantia. Quod si natura ex se tantam vim nō habeat, ut ejus solius ductu atq; impulsu hæretici simulato vultu & ficta quadam magnanimitate ultero in ignē tamquam in lectum rosis constratum se injiciant, aut collum laqueo non secus ac torqui alicui precioso induendum præbeant: adest mox diabolus, quod naturæ deest de suo suppleans, obæcans miseris, eorumq; sensus ita stupefaciens, ut velut extra se positi videantur. Quum enim nōrit in acerbissimo illo animæ & corporis divortio, illam, si partem aliquam cum impœnitentiā (quæ verum est peccatū contra Spiritum Sanctum) habeat, sibi in prædam cedere; omnibus viribus id agit ut miseris istos in peccatis obstinatos, in incredulitate nimis credulos, & in ipso exitio securos reddat, dū eis persuadet, hæc ipsam mortē, vitam ipsis futuram, quæ tamen æternæ mortis est initium. Quam multos enormium criminū convictos, vidimus in ipso supplicii loco innocentiam suam deprædicantes, & dū per plateas ducuntur, se ad martyriū proficisci jactantes: Quam multi etiam pro falsa religione morti se objeciū? Quod ipse vidi atq; audivi, narrabo. Quū Anno MDLXXXVIII. ingens illa ab Hispaniarū rege ad occupandam Angliam armata classis naufragium fecisset, magnus Turcarum qui ad remos sedebant numerus ad Galliæ oras eratejectus, vel potius,

ut ipsis videbatur, in salutis portum appulsus. Nec Gallorum eis defuit humanitas. Statim enim magistratus jussu & hospitium & cetera ad victum necessaria eis præbita sunt; doctis in super viris negotium datum fuit, ut an suscipiendum baptisum & amplectendam Christianam religionem persuasionibus suis eos inducerent: quorum exhortationibus ipse interfui. Sed illi omnes una voce, admirabili fiducia, responderunt, prius vitam sibi eripi passuros quā à Mahumetis Prophetæ sui lege discederent. Quod si Fidē suam abnegare voluissent, jamdudum ab Hispaniarum rege sibi & libertatē & necessaria vitæ subsidia eo nomine fuisse oblata. Postquam vero divino beneficio in Franciæ regno pedem posuerint, multo justiore habere causam in sua religione perseverandi, pro qua vitam profundere jam ante parati fuissent. Quid multa? Nec rationes à Theologis nostris allatæ, nec nostræ omnium preces ac promissiones ipsis factæ, à Mahumetana superstitione dimovere eos valuerunt.

VI. Diabolus enim, qui semper fuit & erit Dei inimicus, etiam suos martyres habere voluit, eoq; illorum animos quos ab Ecclesiæ unitate seduxit, specie quadam magnanimitatis armat, quæ veræ cōstantiæ ponderibus appensa atq; examinata, nihil minus quam veras notas & qualitates illius habet: ut quæ ex infernalibus hausta fontibus, brutalitas potius, aut furor vel insania, quam magnanimitas aut cōstantia dicenda sit. Paganos illos priscos videamus. Annon in dæmonum quos colebant, honorē, artus suos incēdebant, lacerabant, adeoq; seipsum pæne totos deglubebat? Id ipsum quidem etiam Novus Orbis incolæ faciunt, & nec à dæmonū cultu hæcenus omnino avocari potuerunt. Quæ doctrina umquam rudior fuit aut absurdior quā Mōtani? At quam multi & quam magni viri eam amplexi sunt: ac tantum abest ut pro illius dogmatis licet absurdissimis, mortem subterfugerint, ut etiā ultero eam ambierint. Quod si Donaristarum & aliorum Hæreticorum scripta adhuc exstarent, quæ putas, elogium legeremus eorum, qui pro errorum suorum defensione mortem oppetierunt? Nulli umquam tanto studio vitam suam conservare, quanto illi perdere studuerunt.

Tormentis ultero se objiciebant; & flagris, cæsi, sine ulla lachryma, aiebant, ut frumentum quanto melius excutitur & ventilatur, tanto purius est, sic animā, quanto vehementioribus cruciatibus corp⁹ urgetur, tanto melius purgari. S. Aug. fidelis & oculat⁹ ejusmodi spectaculorum testis, Tantū, inquit,

In Donatistis martyrii pro fide obeundi fuisse desiderium, ut catervatim paganorum solemnitatibus sese ingesserint, eisque jugulum & pectus nudum ultero præbuerint, ut occiderentur rogantes. Quinciam quum pagani eadē ejusmodi administrari esse nollent, multos sibi ipsi manus intulisse, mille potius mortes obire quā vel unum suorum dogmatū rerractare paratos. Idem iudicibus, ex commiseratione supplicia differentibus, minabantur. S. Bern. de quibusdam sæculi sui hæreticis loquens, Multos, inquit, obstupuisse, videntes illos non miratū patientia, verum etiam læto vultu ad supplicia & ignem properantes. Nesciebant scilicet miseri, quanta diaboli esset tam in corpora quam animas eorum, in quos semel imperium sibi vendicaverat potentia. Sed quid ego exempla diaboli martyrum quorum multa millia semper habuit, ex præteritorum sæculorū memoria revoco? Quod si numerū vel infamium Adamitarum, vel stultorū Anabaptistarum, qui mortē oppetere quā ab opinionibus suis discedere maluerunt, inire possemus, deprehēderemus profecto, & majorem illorum multitudinem & admirabiliorem constantiā, vel potius pertinaciam fuisse, quam omnium eorum qui umquā vel è Lucheranis vel Calvinistis martyrii coronā honorati sunt. Nullam sectam jam à duodecim sæculis veritatem suæ religionis majori patientia & constantia probare voluisse, quam Anabaptistarū & Adamitarum, Cardinalis Hosius testatur. Narrat Æneas Sylvius, feminas quasdam Adamiticæ sectæ mediis in flammis tamquā in lecto rosis conltrato jacentes, Deū, ut ipsæ purabant, canticis celebrasse. De Anabaptistis nostri sæculi idē testatur Iustus Menius, Hosius, Surius & Gastius, qui tanquā novi Anaxarchi, mediis in tormentis carnifici, atque ipsi dolori illudebant, & atrocissima supplicia pro Dei honore (sic enim miseri sibi persuaserant) suæque fidei defensione libenter sustinebant. Anno MDXXIX recte Gastio, quum de primario quodā Anabaptistarum Doctore quæstio per carnifices haberetur, ut indicaret, cur nam rebaptisatus esset, ubi suæ religionis affectu cōventus suos haberent, & quoniam illi essent, ille ne gemens quidē ad Officiarios cōversus, mirabili constantia, O vos nihili homines, inquit, cur non potius vitā mihi jam dudū ademitis, priusquam me in obscuro hoc loco tam diu inclusū tenuistis: in quo sol meas quotidie miseras vidit, mihi vero solem ne semel quidē videre licuit. Quid, pessimi homines, miserabile hoc corpus torquetis atque excarnificatis? An ut constantiæ & pa-

tienciæ meæ periculum faciatis? Atqui lingua mea prius palato adhærescet quā fratres meos sic proditura. Tempus nondum adest. Corpus quidē meū in vestra est potestate. Id vos cōburite, laniate, uti vultis. Ad me quidem illud nihil atinet. Novi ego, nihil illud esse nisi faccum stercore plenum. Iesus Christus os mihi obseravit, ut nullum verbum inde egrediatur quod fratribus meis noxam aut præjudiciū afferre possit. Erratis, si doloribus me subigere conamini. Nihil horū anima mea sentit. Nō illa in his tormentis est, sed ob interiorum Dei cōsolationem, gaudio & lætitia exultat. Rebaptisari volui, fateor; neque ejus me poenitet. Feci enim quod Spiritus S. & S. Scriptura fieri jubent. Sic enim turpem illam & abominabilem vitam reliqui, & regeneratus sum. Deinde ad eum qui proxime adstabat conversus, valide instanti, ut indicatis sociis, tantis se tormentis exsolveret, in faciem exspuit, inquit; Vade post me Sathana. Nō intelligis quis S. sit ille Dei Spiritus qui in me loquitur. Depositus ab equuleo, laxatis ac pæne confractis omnibus membris, Deus, inquit vobis tantorum dolorum quos pro veræ fidei defensione mihi inflixistis, gratiam ac veniā largiatur. Hæc ille de hæretici hujus pertinacia; quorum multa similia exempla apud eos extant qui sectariæ illius colluviei res literis prodiderunt. Antonius Corvinus qui Anabaptistarum Regis, Leydensis illius factoris, supplicii præfens adspexit, ait, quum tam ipse quam socii ignitis forcipibus lacerarentur, admirabilē præ se ferentes constantiam nihil aliud dixisse, nihil ingeminasse quam illud: Pater, in manus tuas commēdo spiritū meum. Esto mihi auxilio, ð Deus. In ceteris omnibus doloribus, qui multi & diuturni fuerunt, nihil aliud fere ex ipsis auditum. Ille ipse qui Anabaptistarum errores in librum collegit, narrat, vidisse se quamplurimos in aquam & ignem conjectos, ne unum quidem gemitum, doloris indicē, edidisse. Nihil illis frequentius in ore fuisse, quam Salvatoris illam sententiam: Beati qui persequeutionē patiuntur, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Dixisses profecto, ait idem, agnos illos esse, qui ad lanienā ducti, ne os quidem aperiunt. Et hæc quidem constantia nonnullorū è spectatorib⁹ animi ita percussit sunt & attoniti, ut firmissime sibi persuaserint, plenum crudelitatis & Christianis parum dignū esse facinus, talia ejusmodi hominib⁹ supplicia irrogare. Nec mirum sane: quum vitæ simplicitas & in rebus⁹ externis innocētia, perseverantia in agone mortis, crebra divini Verbi usurpatio, ac Dei invocatio

popelli animos admiratione, atq; adeo variis dubitationibus opplerit. Lambertus Hortensius in libro quem De tumultibus Anabaptistarū fecit, auctor est, Anno MDXXXV. ejus sectæ quinque feminas & septem viros ad supplicium productos, sua in supplicio constantia universæ spectantis multitudinis animos in stuporē dedisse. Quum Melchior Hofmannus propriæ inter Anabaptistas sectæ cōditor, Argentorati, quo Lindavio se cōtulerat, in vincula esset conjectus, gratias primū Deo egit (ut quidem Obbo Philippus discipulus ipsius scribit) quod hora illa tantopere à se desiderata tandē venisset, qua pro Dei nomine aliquid pateretur: deinde elevatis ad cœlum manibus, per Deum vivum ac sempiternum juravit, nullo alio cibo quā pane, nec alio potu quam aqua usurum, usq; ad eum diē quo illum à quo missus esset, digito sit demonstraturus. Neminem certe ajunt fetorem illum & squallorem carceris, in quo tandem extinctus est, majori constantia pertulisse. De hoc quidem & ejusmodi farinae hominibus recte illud Arceisæ usurpari potest, dicentis: Ecce tibi hominē flagitiosissimum, patientia & cōstantia ad infelicia ac detestabilia scelera abutentem! Idem fecerunt Servetus Geneva, & Valentinus Gentilis Bernæ Helvetiorum supplicio affecti. Vterq; felicitatem suam jactabat, ut qui pro veritatis atq; Evangelii defensione morerentur. Hæ nimirum diaboli artes sunt, ut quos ab Ecclesia semel abduxit, eos quā pertinacissimos reddat, & mulierculis etiā Caronis illius animos inspiret. Nec simplices tantum & rudes, verum etiam doctissimos viros nonnumquā irretit. Cujus rei unum hoc loco exemplum proferā. Testantur rerum Indicarum scriptores, ante aliquot annos hominem quendam exquisitæ eruditionis, nullius morbi aut alienati animi prodente se indicio, inter novitios illos Christianos jactare cœpisse, se Christum esse ac Salvatorem, à Deo Patre ut verum ipsius Evangelium prædicaret missum. Que hominis insania contrariis Patrum Societatis Iesu demonstrationibus abunde refutata, quum carceris diuturnitate ac rædio sanari non posset, vivus ille combustus est. Rogo jam impositus, cantica personabat, Deoque Patri gratias agebat, sublatis in cœlum oculis ejus aperturā, & auxilio accurrentium Angelorum (sic enim sibi persuaserat) præsentiam expectans. Quo & aliis similibus conatibus diabolus teneram illam & adhuc adolescentē Ecclesiam turbare voluit, ut in Antichristo meo ostendi. Martyrem igitur non pœna sed causa facit, ut

Augustinus inquit. Illa æqualis esse potest; hæc diversa est. Vnius causa zelus alterius desperatio est. Ille occiditur; hic coronatur. Quis vero non rideat eorū impudentiam, qui è variis lanienis spissum illud Martyrologii volumen confecerunt; in quorū numero multi sunt ob alia crimina occisi? Pantaleon suo Martyrologio Poltroctum illum, qui ob Guisli Ducis eadem supplicio affectus est, adscribere non veretur. Atqui Mundi à Christo redempti tempore, sol lugubri vulcu dolorem suum quasi restatus; & Salvatorem, & utrumq; latronem, rā bonum quam malum, pariter vidit cruci affixos. Pœna æqualis erat, sed causa dissimilis. S. Augustinus ait, multos atrocissima tormenta perpeffos esse, sed ob peccata; non constantia, sed pertinacia; non ut ii quos persequutus sit, sed quos possederit diabolus. Idem Donatistas suppliciis ultro occurrentes, gravissimis verbis objurgat ac revocat, inquit, quæ patiantur, contra Iesum Christum esse, ut quæ non ad ipsius gloriam, sed ob ipsorum peccata & flagitia patiantur. Magnam esse dementiā, martyrii gloriam eos jactare, qui quum vixerint ut latrones, etiam ut latrones moriantur. Et S. Cyprianus, Quamvis, inquit, ejusmodi homines ob Iesu Christi nomen interficiantur, tamen nec ipsorum sanguine maculam illam elui, nec malitiā supplicio purgari. Quamobrem vero? Quia, inquit, martyr esse non potest, qui sit extra Ecclesiam. Quin etiam si iidem flammis ustulentur, aut à bestiis devorentur, non tamen id Fidei coronam, sed potius infidelitatis ipsorum pœnam; nec vitæ religiosæ finem, sed desperationis fore clausulam Occidit tales posse; coronari non posse. Quod si lectio Platonicæ libri de Animæ immortalitate tantum potuit, ut Philosophus quidam de rupe in mare se præcipitaret, & Cato sibi ipse mortem consciverit: quid mirum hodie etiā nonnullos reperiri, qui opinionis errore decepti, & à diabolo excæcati, nulla supplicia aut tormenta reformident, male facientes, quum benefacere sibi persuadeant? S. Bern. monet, nō mirum hoc nobis videatur: quū diabolus magnā habeat potestatem; ut quos sæpe inducit ut suspēdant se, præcipitēt, aut propriis manibus occidat, eodē modo homines tentans quo Salvatorem, cui persuadere voluit, ut de pinnaculo tēpli se dejiceret. Tantopere vero primus hic Lutheranorum & Calvinistarum fervor ac zelus postea refrixerit, ex sequētibus patebit. Calvinus quidē in scriptis suis passim cineres eorum qui pro Evangelio mortē operierint, magnificè jactat; quem V Vestphalus Lutheranus

theranus irridens, si Catapaptistæ, inquit, eorum qui in Belgio occisi sunt, inire velint numerum, multo majorem fore. Esto: è Calvini schola prodeuntes quidam maleconfulti discipuli ignis supplicio seipfos objecerunt. Idè certe & olim Anabaptistæ fecerunt, & hodie non minus alacriter faciunt, divinis laudibus martyres suos ad cælum usq; efferentes. Calvino Genevæ septis se continēt, facile fuit miseris illos ac stultos, qui in diversis Christiani Orbis partibus etiam cum vitæ dispendio magistri deliria propugnabāt, his ac similibus verbis animare: Bono animo estote, fratres. Alacriter ad ignē pergite: nullum supplicium aut dolorē formidate. Hæc via regia ad cælum est. Ecce Christum expansis brachiis vos expectantem, & ad æterna gaudia vobis præparata introducere gestiētem. Interim vero bonus ille vir cuti suæ metuens, loco sibi canit, Genevæ mœnibus se includens, neque umquam inde egressus, ne vitæ periculum adiret quod alios fortiter contempere jubebat. De quo facete Ronfardus Poeta Gallicus sic ludit:

*Calvinus annis obitus dudum, quid est
Quod se Genevæ continet, nec Franciam
Adit, ut honorem martyris querat sibi:
Illos Tragædos nempe homo ignavissimus
Imitatur, alios qui subornant, scenicas
Partes peracturos; popello fabula
Vt si minus probetur, ipsi non tamen
Exhibentur, aut sicut ludibrio.*

QVALES ET È QVO HOMINVM GENE-
re fuerint primi novi Evangelii in
Galliis Ministri.

CAPUT SEPTIMUM.

ARGUMENTVM.

- I. Primi in Galliis Lutherani homines ex vulgi se-
ceptiorique omnes fuerunt.
- II. Primus novi Evangelii in Galliis Minister lane
carminator.
- III. S. Scripturæ libri ab hæreticis vulgo ad legē dū dāt.
- IV. Vulgus à sacrarum literarum tractatione abstinere
debet.
- V. Apud hæreticos etiam feminae Ministeriis Eccle-
siasticis fungendis se ingerunt.
- VI. Quam indignum sit, libros sacros in vulgi officinis
& passim profanari.

QVINOVAE Ecclesiæ è variis centonibus novā
pro suo lubitu confarcinarunt Ecclesiasticā

Historiā, ajunt, quemadmodum Deus per res Mun-
di contemtas & abiectissimas ejusdem superbiā &
arrogantiam proculcare voluerit, dum scilicet nō
Reges aut Principes, sed pauperculos ac rudes pis-
catores elegit, qui Evangelium Mundo annuncia-
rent, sic eundem veram sapientiam ac divini Verbi
cognitionē, sapientibus ac doctis hujus sæculi ab-
scōditā, simplicibus & indoctis revelasse. Primos
enim qui Evangelicæ veritatis cognitionem acce-
perint, homines de plebe, & mechanicis artibus vi-
tā sustentantes fuisse: adeoq; multos qui nullā artē
antea quam mechanicam tractarint, aut terrā ara-
tro profciderint, repēte eximios factos esse Theo-
logos. His tamquam gēmis quum illa Pseudomar-
tyrologia, tum Ecclesiasticæ Historiæ libri, passim
distincti atq; exornati sunt. Alios videas docentes,
alios catechizantes, alios prædicantes, alios evan-
gelizantes, omnes propriam sibi quisq; Fidem suo
marte eudentes, S. Scripturam ad suum sensum de-
torquentes, sacro ministerio sine ulla legitima vo-
catione se ingerentes, & illotis manibus sacra tra-
ctātes; alios ab aliis ad prædicandum Evangelium
deputatos ac missos, omnes vero pari ignorantia
irretitos, omni solida SS. litterarum cognitione de-
stitutos, & in incerto stultarum, erronearū ac fal-
sitarum opinionum, ac sui cerebri cōmentorū fallo
fluctuantes. Quod si forte in aliqua re aliqua eis
rationis lux illuceat, profecto idē illis accidit quod
iis qui tenuissimum Lunæ nubibus obrectæ lumē
adspiciunt. Ecce certe similis est ignorantia illis spe-
culis, quæ omnium objectorum imagines falsas, ac
vero multo majores repræsētat. Et sicut olim apud
Judæos Scribæ ac Pharisei Mosaicā legē prædica-
bant, viā tamen suæ ipsorū salutis ignorabant; sic
nostri hi nihil frequentius in ore habent quā Iesum
Christi nomē, nihil tamen minus quā Iesum Chri-
stū agnoscunt. Similis fuit olim Waldensū hære-
ticorum ignorantia, quam nostro sæculo renatam
videmus. Vt enim in arboribus quibusdā & flores
ac fructus uno atq; eodē die enascuntur ac cadūt;
sic ex rusticis atq; imperitissimis hominibus re-
pente scholares, Baccalauri atq; Doctores, si diis
placet, facti sunt. VValdus homo bonarum artium
atq; litterarum ignarus, postquam S. Biblia in vul-
garē linguam Gallicam traduci curavit, certatin
omnes dies noctesq; eorum lectioni incubuerunt,
adeo ut quidam integros libros memoriter tene-
rent Idem de repentinis ejusmodi, & à mane ad
vesperam natis Doctoribus reformatorū nostrorū
Ecclesiastica prodit Historia. Vix illi à primo limi-
ne lit.